

Pracovní úraz horníka a posuzování podstatné změny poměrů poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělku

12.7.2023 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

I. senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jaromír Jirsa) zrušil usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2022, č. j. 21 Cdo 2357/2022-257, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 3. 2022, č. j. 16 Co 282/2021-226, a rozsudek Okresního soudu v Karviné ze dne 15. 9. 2021, č. j. 25 C 183/2018 194.

Rozhodnutími bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a rovnost účastníků řízení podle článku 37 odst. 3 Listiny, ve spojení s jeho právem na nedotknutelnost osoby zaručeným článkem 7 odst. 1 Listiny.

Stěžovatel byl od roku 1989 na základě pracovní smlouvy zaměstnán u vedlejší účastnice jako horník. V průběhu výkonu práce u tohoto zaměstnavatele utrpěl pracovní úraz, který měl pro stěžovatele rozsáhlé a trvalé následky. Pracovní poměr byl proto rozváznán dohodou ke dni 2. 1. 2000. Dne 2. 3. 2000 uzavřeli stěžovatel a vedlejší účastnice dohodu o poskytování náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, kterou vedlejší účastnice vyplácela stěžovateli až do června 2013. Dne 30. 8. 2013 oznámila vedlejší účastnice stěžovateli ukončení výplaty renty dopisem, v němž mu sdělila, že podle závěrů znaleckého posudku trpí nejméně od prosince 2005 obecným onemocněním krčního úseku páteře a současně oboustranným syndromem karpálního tunelu. Obě onemocnění by stěžovatele podle znalkyně vyřazovala z práce horníka. Tuto skutečnost považuje vedlejší účastnice za změnu poměrů, v důsledku čehož dle jejího názoru nárok stěžovatele zanikl. Stěžovatel se žalobou podanou u okresního soudu domáhal proti vedlejší účastnici výplaty renty za rozhodné období ve výši 760 737 Kč s příslušenstvím, soud však žalobu zamítl s tím, že vedlejší účastnice unesla důkazní břemeno o podstatné změně poměrů stěžovatele. K odvolání stěžovatele krajský soud rozsudek okresního soudu potvrdil. Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud odmítl pro vady.

Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil. Ve vztahu k napadenému usnesení Nejvyššího soudu dospěl Ústavní soud k závěru, že Nejvyšší soud rozhodl o stěžovatelově dovolání ústavně nesouladným způsobem, shledal-li v něm vady, jimiž netrpělo. Přesto považoval Ústavní soud s ohledem na zájem na efektivní ochraně základních práv ústavní stížnost za přípustnou proti všem napadeným rozhodnutím.

Stěžovateli se v důsledku jím nezaviněného pracovního úrazu nezvratně změnil život. Ocítl se ve složité a stresové situaci, přišel o práci i zdraví, a to s celoživotními následky. Domáhal-li se zaměstnavatel zproštění povinnosti platit poškozenému stěžovateli náhradu za ztrátu na výdělku po pracovní neschopnosti, měl sám zaměstnavatel (nikoliv zaměstnanec) prokázat změnu poměrů poškozeného zaměstnance, které byly rozhodující pro určení výše náhrady. Nepostačí přitom prokázat pouze existenci okolnosti, pro niž by zaměstnanec nebyl schopen danou práci konat. V případě stěžovatele obecné soudy toto rozložení důkazního břemene nerespektovaly, čímž porušily jeho základní práva na soudní ochranu a na rovnost účastníků řízení ve spojení s jeho právem na nedotknutelnost osoby.

Ústavnímu soudu se požadavek obecných soudů, aby stěžovatel prokazoval existenci syndromu karpálního tunelu (na jehož příznaky si nikdy nestěžoval) v období před téměř dvaceti lety, jevil nejen v rozporu s judikatorně dovozenými pravidly rozložení důkazního břemene a principem ochrany slabší strany, ale také s obecnou ideou spravedlnosti. Za situace, kdy na základě učiněných skutkových zjištění nebyla vyloučena existence oboustranného syndromu karpálního tunelu před jeho diagnostikování dne 26. 7. 2013, ani jeho příčinná souvislost s pracovním úrazem, bylo jediným možným vyústěním uzavřít, že vedlejší účastnice neunesla důkazní břemeno o podstatné změně poměrů stěžovatele. V dalším řízení tak bude úkolem okresního soudu, aby upravil svůj závěr o unesení důkazního břemene vedlejší účastníci (zaměstnavatelem).

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 463/23 je dostupný zde (942 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/pracovni-uraz-hornika-a-posuzovani-podstatne-zmeny-pomeru-poskozeneho-ktere-byly-rozhodujici-pro-urceni-vyse-nahrady-za-ztratu-na-vydelku>